

Despre scoala ardeleana

Ccoala ardeleana reprezinta manifestarea cea mai deplina a iluminismului romanesc, miscare ideologica si culturala de la sfarsitul secolului al XVIII-lea si inceputul, secolului al XIX-lea din Transilvania, expresie a luptei romanilor pentru drepturi egale cu celelalte nationalitati ale Imperiului habsburgic. Programul politic al miscarii este sintetizat in memoriul din 1791, Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae, tiparit la Cluj si la Iasi de catre Piuariu Molnar, principalul autor fiind sincai.

Preluand esenta iluminismului european (caracterul antifeudal si antidespotic, spiritul rationalist), reprezentantii scolii Ardelene au asezat la temelia programului lor de lupta principiile de egalitate si libertate, de suveranitate a poporului, pe temeiul ideii dreptului natural si al contractului social.

Cel dintai nucleu iluminist - scoala Ardeleana - a fost pregatit de o suita de carturari cu dragoste de neam si limba, care au stimulat dragostea pentru invatatura, dorind educarea si luminarea prin cultura a tu-turor romanilor din Transilvania.

In formarea ideologiei si a programului scolii Ardelene actioneaza acelasi fenomen al unitatii culturii romanesti peste granitele politice. Spiritul Luminilor patrunde printr-o larga activitate de sustinere a cartii romanesti in slujba ridicarii poporului si a renasterii patriei printr-o stralucita pleiada de carturari, printre care Chesarie de Ramnic, om de mare cultura (cunostea latina, elina, neogreaca, slavona, dar si franceza). El a organizat o vasta activitate de raspandire a cartii pe tot cuprinsul pamantului romanesc, inclusiv in Transilvania, dovedindu-se un carturar devotat neamului romanesc.

In acelasi timp, toti carturarii si creatorii originali ai epocii participa la actiunea de patrundere a primelor versiuni romanesti din literatura occidentala moderna, semn al integrarii si al sincronizarii cu marile valori europene, dar si ca expresie a aspiratiilor de libertate si renastere nationala.

Radacinile scolii Ardelene se afla pe intregul teritoriu transilvan, prin carturari ce au potentat constiinta romaneasca in vederea dobandirii unor drepturi si a unui statut cultural, de la care poporul din Transilvania fusese exclus: Inocentiu Micu, nepotul sau Samuil si Ioan Piuariu Molnar, Ioan Barac, Gheorghe sincai, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu, Vasile Aaron, Vasile Popp, Radu Tempea, Gheorghe Lazar, Paul Iorgovici, Constantin Diaconovici Loga, Dimitrie Tichindeal, Damaschin Bojinca. Generatia propriu-zisa a scolii Ardelene va da pe George Baritiu, Simion Barnutiu, Timotei Cipariu, Andrei Muresanu, A. T. Laurian, Aron Pumnul.

Figura cea mai luminoasa si proeminenta printre precursorii miscarii, creatorul premiselor a fost episcopul Ion Inocentiu Micu-Clain, care a dat viata ideilor privitoare la originea romana si la vechimea poporului roman, continuitatea romanilor in Dacia, sustinand cu putere dreptul la invatatura al romanilor. El a cerut respectarea celei de-a doua diplome a imparatului Leupold, contestata si blocata de Dieta Transilvana, diploma prin care se promitea romanilor uniti cu Roma

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

egalitatea in drepturi cu celelalte natiuni.

El a avut un destin mare si patetic prin lupta si suferinta (un exil de 24 de ani la Roma, pana la sfarsitul vietii, in 1768).

Reprezentantii scolii Ardelene: Samuil Micu, (nepotul episcopului I. Micu-Clain) 1745-1806, Gh. sincai (1754-1816), Petru Maior (1761-1821) si Ion Budai-Deleanu (1760-1820) au facut toti studii teologice, filosofice si de drept canonic la Roma si Viena, au fost minti stralucite, eruditi, savanti de talie europeana, poligloti.

Preluand si valorificand ideile cronicarilor (Gr. Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir cu Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor), corifeii scolii Ardelene au formulat argumente privind problemele etnogenezei romanesti, cerand drepturi egale pentru romani (vechimea, romanitatea, continuitatea).

Prin eruditie si diversitatea preocuparilor, carturarii scolii Ardelene amintesc de Dimitrie Cantemir, carturarul cu cea mai puternica influenta asupra mintilor luminate de idealul national de peste munti. In spiritul luminilor, ei au folosit scrieri cu caracter teologic, istoric, filologic si literar, au initiat si desfasurat o ampla activitate culturala, de lumina si formare a constiintelor prin cultura. Au infiintat scoli in limba romana, au scris manuale scolare si carti accesibile de popularizare a stiintei.

Pentru recunoasterea romanilor din Transilvania ca "natiune" egala in drepturi cu celelalte, au fost aduse argumente privind originea latina a limbii si a poporului roman, continuitatea si unitatea sa etnica. Activitatea lor stiintifica a avut un puternic caracter polemic.

Lucrari istorice: Samuil Micu: Istoria si lucrurile si intamplarile romanilor; Gh. sincai: Hronica romanilor si a mai multor neamuri. Adevaratul istoric al scolii Ardelene, "Nicolae Iorga al veacului al XVIII-lea", Gh. sincai a alcatuit cea dintai colectie de documente pri-vinu istoria romanilor, in 26 de volume ramase in manuscris. Hronica lui sincai este "cel mai complex edificiu de eruditie al istoriografiei romanesti pana la opera lui N. Iorga, monumentul istoriografiei scolii Ardelene." (G. Ivascu) Hronica lui sincai este pentru opera stiintifica a miscarii scolii Ardelene ceea ce Tiganiada este pentru beletristica, unul din piscurile cele mai inalte" (ibidem); Petru Maior: Istoria pentru inceputul romanilor in Dachia, carte de capatai pentru generatia pasoptista, creatoarea Romaniei moderne, cea mai influenta dintre toate scrierile scolii Ardelene (Buda, 1812).

Lucrari filologice: Samuil Micu si Gh. sincai: Elementa linguae daco-romanae sive valachicae, tiparita in 1780, prima gramatica a limbii romane, scrisa in latineste pentru a fi accesibila tuturor savantilor vremii. Ion Budai-Deleanu, Fundamenta grammatices, linguae romanicae si Temeiurile gramaticii romanesti, apreciata drept prima gramatica moderna a limbii romane; Samuil Micu, Carte de rogacioni, 1779, in romaneste cu litere latine; Petru Maior: Disertatie pentru inceputul limbii romane si Dialog pentru inceputul limbii romane intre nepot si unchi; Lexiconul de la Buda, primul dictionar ai limbii romane - S. Micu, P. Maior si altii (dictionar etimologic), 1825, Trebuie semnalat faptul ca actiunea de raspandire a stiintei de carte in Transilvania s-a impletit cu opera de fundamentare a invatamantului din Moldova si Tara Romaneasca si de introducere a

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

limbii romane in scoala. Prin eforturile acestor minti luminate si iubitoare ale neamului romanesc s-a realizat fundamentarea teoretica in demonstrarea originii latine a limbii romane, s-au pus bazele lingvisticii romanesti. Samuil Micu si urmasul sau, Cipariu, continuat de Hasdeu, au devenit ctitorii filologiei romane moderne.

In scrierea limbii romane, scoala Ardeleana a sustinut introducerea alfabetului latin, in locul celui chirilic. In privinta gramaticii, scoala Ardeleana a realizat primele studii privind structura gramaticala a limbii romane, deschizand calea unor cercetari care vor reusi sa inlature exagerarile si denaturarile latiniste: scriitorii pasoptisti V. Alecsandri, Al. Russo si Titu Maiorescu. Reprezentantii scolii Ardelene au contribuit si la crearea unui limbaj filozofic romanesc, mai ales S. Micu, care traduce si adapteaza lucrarile lui Fr. Chr. Baumeister (Logica, invatatura metafizica, Legile firei, Etica si Politica sau filozofia cea lucratoare). Budai-Deleanu creeaza, prin traducerea Codului Civil si a Codului Penal, terminologia juridica romaneasca.

Prin Tiganiada, Ion Budai-Deleanu este cel dintai mare poet roman de talie europeana, care a dat literaturii romane singura epopoe terminata, prima creatie moderna dupa modele clasice si occidentale, sinteza a ideilor iluministe ale epocii, folosind pentru intaia oara in literatura romana o mare varietate metrica, cu mult peste ce se gaseste in poezia contemporana lui.

"Budai Deleanu - spune G Calinescu - este un om cu desavarsire occidental, fara a pierde nimic din spiritul taranului ardelean. O simpla ochire prin opera si notele lui incredinteaza ca avea o constiinta a literaturilor clasice, apoi a celei italiene, de buna seama a literaturilor germana, franceza, poate engleza (cita pe Milton si pe istoricul Gib-bon). (...) Budai este singurul dintre latinisti care se dedica frivolitatilor artei".

Prin activitatea stiintifica si literara a scolii Ardelene s-a facut trecerea de la "traditia slavo-bizantina, atotputernica prin biserica si feudalitate, la un alt ideal: cladirea unei culturi romanesti de esenta latina" (George Ivascu).

Ecoul activitatii scolii Ardelene s-a intins in toate provinciile romanesti, realizandu-se comuniunea spirituala a carturarilor cu cele mai luminate minti ale epocii pasoptiste: I. H. Radulescu, Gh. Asachi, M. Kogalniceanu, G. Baritiu, N. Balcescu si, mai tarziu cu Vasile Parvan, Nicolae Iorga. Se constituia astfel prima etapa de modernizare a culturii noastre, parte integranta a iluminismului european.